

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List II.

V Ljubljani, 1. junija 1874.

Tečaj XIV.

Naša mladina.

Jabelko ne pade daleč od
debla. „Nar. pr.“

Poglejmo sedaj razmerje med družino in šolo. Da se stariši ne zmedejo za šolo in komaj da učenika po imenu poznajo, to bi bil še najmanjši zleg; a to je hudo, da učenika pri njegovem delu ne podpirajo. — Ko bi stariši otrokom zaterjevali, da naj se med potjo lepo vedo, kakor se omikanemu spodobi, ne vem ali bi bilo še toliko razgrajanja med potjo v šolo in iz šole. — V pričo otrok se učenci obdelujejo in čez zobe vlačijo; ako pa učenik še kaznuje, potem je pa ogenj v strehi. — Ako se pa take reči razglase, je kriv vsega učenik; otroci pa so nedolžni. Kdo se bo potem čudil, da je mladina čedalje bolj spridena, tedaj tudi čedalje bolj surova; neotesanost in surovost prav posebno lepo cvete tam, kjer je serce spačeno in hudobno; otrok, ki učenika ne spoštuje in ne uboga, tudi starišev ne bo spoštoval; v tem pa najdemo ključ do spridenja naše mladine; kdor se Boga boji, spoštuje tudi stariše, in nad njimi se nauči tudi druge ljudi spoštovati; kjer pa tega ni, razširja se spridenost in spačenost čedalje bolj in le posebne, izvanredne okoliščine obvarujejo posamezne občne spačenosti, rečimo naravnost, posebna milost božja in človeku prirojeni čut pobožnosti mladino še spodbuja v pokorščino do Boga in njegovih zapovedi.

Stariši otroke nauče lagati ali zatajevati se, ali vedoma ali nevedoma. Neveden otrok ima vse za resnico, kar se mu pripoveduje. Otroci in norci govorijo resnico. Gojitelji so pa sami dostikrat krivi neresničnosti pri otrocih, in naj bi raje same sebe tožili, a ne otroke. Koliko je pri gospódi vse na videz? Vpričo drugih se vesele, čudijo, ali so žalostni.

Ko so pa stariši sami, zve se še le resnica. Koliko se govori v pričo otrok, ko vendar sami vedo, da ni res! Odraščeni otrokom nalašč ali iz šale pripovedujejo neresničnosti; v kratkem se otroci tudi tega nauče, in namesto govoriti resnico — lažejo se. Večkrat stariši otrokom kaj pripovedujejo, in ko otroci to za resnico imajo, pa pravijo, saj je bila to le šala! To si otroci zapomnijo, in odkritoserčnost, priprostost se zgubi, namesto nje pa nastopi zvijačnost in lažnjivost.

Otroci pa tudi lažejo iz bojazljivosti; bojé se namreč kazni, in da bi se ji odtegnili, pa lažejo. Modrost tedaj velevala, otroku, ki svojo krivico spozna, prestopke spregledati, ali vsaj prizanesti mu nekaj kazni.

Kako se otroci izrejšajo v prebrisane lažnjivce. — Več je gospóskih starišev, katerim je olikana priliznjenost ljubša od blage in priproste resnice, in otroci večkrat slišijo praviti, da je vnanja olika več vredna od kreposti. Vljudnost zahteva, da otrok resnico zamolči in laž govori tako, da se prikupi. Otroke hvalijo, ako druge prav prebrisano nalažejo in si pomagajo z zvijačo in pretkanostjo iz zadrege. — Ako kdo po meni popraša, pa reci, da me ni doma, tako velevala mati otroku! — Revni stariši pa otroke doma prideržujejo, in v šolo prišedši so bili prejšni dan vsi bolni in klaverni, se ve, včasih pri zdravem sercu; — da bi zbudili pri rahlih sercih vsmiljenje, otroci pripovedujejo grozne reči o svojem domačem uboštvi! — Ko bi hoteli to nadaljevati, ne pridemo do konca in kraja. —

Navadno pravimo, naš vek je vsega tega kriv, časi so taki! Tako sploh govore ljudje, ki stvari bolj na tanko ne poznajo, ali je nočejo preiskovati. — Nobena doba v zgodovini ni sama za se, vsaka se razvija iz poprejšne; slabo zerno, katero se je predstoletja vsejalo, sedaj v klasje gre. — Pojmo tedaj za stoletja nazaj in pogledjmo v kratkem njihovo zgodovino in tam bomo marsikaj najdlji, kar nam sedajnost malo bolj pojasnuje.

Pervi vzrok brezverske odgoje se mora iskati veliko pred nami v 15. in 16. stoletji, ker takrat se je začela ločevati veda od vere tako, da je sedaj pregovor postal, veruje le tisti, kdor nič ne ve, tedaj vera je le za neučene, neomikane ljudi, olikanim (?) pa je ni treba!? Velikanske premembe so se takrat godile; pot v Indijo in v novi svet je bil najden. Ljudje, ki so se v srednjem veku navduševali za vero, hoteli so obogateti, zélo obogateti, pa v kratkem času, tedaj so bile njih misli in prizadevanja le v to obrnjene, po kakošni poti bi se to ložej speljalo; obert in trgovstvo se je sicer močno povzdignil, a svet je zabredel v materializem; tačas nastavše krivovere so zametovale cerkveno veljavo in z zanikovanjem veljave rimske cerkve so bila na stežaj široko odprta vrata vsem verskim ločinam, ki so tačas iz tal rastle, kakor gobe po jesenskem dežu, in nejeverstvo in bogotajstvo, ali kakor

ga nekteri imenujejo umoverstvo (racionalizem) je bil le dosledica Lutrovih in Kalvinovih nauk. Ta nesveti duh dvomnjivosti (skepticiizma) se je zanesel tudi med katoličane v katoliške deržave; iz Angleškega je prišla gola nejevera na Francosko, samopašnost in gizdavost francoskega dvora je kužila Francosko; francoske šege in navade, tedaj tudi slabo izrejo mladine so pa drugi narodi, Nemci in Slovani radi posnemali; gospôda je svojo deco francoski izrejevala, razuzdano življenje višjih krogov se je tudi posnemalo v nižjih, iz mestnih palač je prišla v kmečke kočure, gospôsko in neversko je bilo nekaterim vse eno. — Kako ostro so bičali pošteni Nemci opičarijo svojih rojakov, ki so zametavali svoj jezik, svoje šege in navade in se sramovali biti Nemci; z zgovorno besedo so dokazovali zleg, ki se širi med ljudstvo, ko se v izrejo otrok vdinjajo tujci in tujke, ki ne znajo drugega kakor svoje hvaliti, pa zaničevati stare domače lepe navade. — S staro nošo, tako so namreč terdili, so otroci odložili tudi stare pobožne navade, — vse tako, kakor pri nas toži stari Kranjec v znani pesmi. — Nemci so se menda naveličali francoskih šeg in navad vzlasti v Napoleonovih časih, in sedaj svoj jezik, svoje navade gotovo visoko cenijo, dasiravno še francoska noša po svetu gospodari. — Še bolj pa kakor Nemec soseda Vlaha, posnema pa Slovenec svojega gospoda, Nemca. Kar je nemško, to je njemu tudi gosposko; omika se začne z nemškim jezikom; kdor tega ne ume, je neveden. Dolgo podložništvo in vse politične razmere, so to misel vteple v naš narodič. Čemu so neki šole, ako se otroci tolikanj potrebnega nemškega jezika ne bodo učili, tako modrujejo vse učene (?) glave, in iz tega modrovanja pa sklepajo politikarji potrebo ponemčevanja ljudskih in srednjih šol. — Toda pustimo to za danes in pojmo k svojemu predmetu.

Nejeverstvo se je globoko vkoreninilo med narod miselcev, kakor se Nemci ponosno imenujejo, ta duh pa tišči iz Nemčije na vse kraje, koder se čuje nemški glas, koder Nemci prebivajo; pred tisoč leti se je širila keršanska vera med Slovence in v njenem imenu so zahtevali Nemci nadvlado po slovenskih deželah, sedaj pa ravno v tem smislu širijo brezverski liberalizem med Slovence, njih enako misleči slovenski tovariši so jim pa preponižne sluge, in mahajo kakor da bi se skušali ž njimi po starih keršanskih šegah in navadah med slovenskim narodom in ljudstvu jemljejo to, kar ga edino še ohranjuje in obvaruje. Njih naj večja skerblijnost je ta, da bi slovenski narod olikali s tem, kar so že drugi narodi zdavno kakor nepraktično in nerabljivo za ljudsko odgojo zavergli. To pa vse v imenu svobode in napredka se ve da iz rodoljubja (!), slovenski narod ne bo pred častén, dokler se verskih presojev (?) in sredovečne teme ne otrese. — Ko pa govorimo od nejevere po Nemčiji, nikakor ne mislimo, da bi bili Nemci v svoji deželi ali tudi med nami naseljeni

Nemci sami nejeverci, ker so nam ravno sedaj nemški katoliki v izgled vernosti in vdanosti, govorimo le od načela, katero je sedaj na Nemškem in tam, koder Nemci gospodarijo, nadvlada vse drugo; tudi se nam nekako misel vriva, da je ves ta liberalizem nemških politikarjev le vabljava zanjka, v katero se love slovenski liberalci; žival v žertvo odbrano so stari pogani z venci okinčali in potem pred žertvenik peljali.

Dnevnik učiteljev.

(Dalje.)

Iz skušnje moremo zagotoviti, da so taki dnevniki ne le za podučevanje, temveč tudi pri izreji živi spomini preteklosti, vir veselja, zdatna in vsakemu učitelju bogata zaloga tega, česar pri podučevanju naj bolje potrebuje.

Ako učitelj na ta način pošteno zahteva račun od samega sebe, pride do tega, da si na tanko določi šolski cilj ali smoter za učne predmete, in učno gradivo previdno razdeli na posamezne dobe šolskega leta. — Da so časi prešli za ljudsko šolo, ker je tista s svojimi očitnimi preskušnjami veljavo in spretnost pred svojimi predpostavljanimi in pred občinstvom javno skazovala, more veljati za hvalevreden velik napredek, kar je gotovo večje vrednosti, kakor se znabiti vidi na prvi pogled. Kako male vrednosti so bili ti vspehi šolskega delovanja sami na sebi, in kako nevarni in pogubivni za ljudsko šolstvo in njegovo nalogo mi ni treba dokazovati. Lahko je učitelj prišel do tega, da je svojo nalogo in odgovornost napačno razumel, toda o temu smo že nekaj govorili kakor tudi o pripomočkih, kako se temu v okom pride. (Misli gosp. pisatelja o javnih preskušnjah niso naše. — Zakaj ne odpravijo javnih preskušinj po zasebnih zavodih, čemu so javne razstave, čemu se dajejo darila pridnim obertnikom i dr., ako so bile javne preskušnje tolik zleg za ljudsko šolo? — Ako so bile nekdanje preskušnje le za izsledovanje (Schauprüfungen), kaj so pa sedanje šolske veselice, kaj pa telovadne izkazovanja (Schauturnen)? Šolsko nadzorovanje, spisovanje dnevnika pripomore k šolskemu napredku med letom in koristi učitelju in šoli; a javne preskušnje so potrebne občinstvu; v nekakem obziru, o katerem pa ne govorim dalje, potrebne so tudi učitelju. Sicer ima pa vsaka stvar svojo solčno in senčno stran. — Tako je z vsemi človeškimi vredbami. Vred.)

Res je, da je smoter ali cilj šolam postavno predpisan, a to se ne more tako na drobno zgoditi; tolikanj prostosti mora vsak učitelj imeti, da v tem okviru razdeli svoje šolsko delovanje, t. j. da si določi, kako in v katerem času, bo speljal svojo šolsko nalogo? Napredovala bode šola le tačas, ako se ravna učitelj po gotovem cilju ali smotru, ta pa